

Жюллио де ла Морандьер Л.; пер. и вступ. ст.: Флейшиц Е. А. – М.: Иностран. лит., 1960. – Т. 2. – 1960. – 728 с.

3. Игнатенко В.Н. К вопросу о множественности лиц в обязательствах из односторонних правомерных действий / В. Н. Игнатенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/7779>

4. Иоффе О.С. Обязательственное право / О. С. Иоффе. – М., 1975. – 880 с.

5. Трут Д.В. Цивільно-правові зобов'язання з множинністю осіб / Д. В. Трут: дис. ... канд. юрид. наук. – К., 2014. – 242 с.

6. Чернілевська О.І. Поняття та ознаки множинності осіб у цивільних зобов'язаннях / О. І. Чернілевська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2013. – Вип. 21. – Ч. II. – Т. 1. – С. 296-299.

УДК 347.63; 340.1; 34.03 (043.2)

Солоніна С. О., студентка,
ПВНЗ «Фінансово-правовий коледж», м. Київ, Україна
Науковий керівник: Мельник Я. Я., к.ю.н.

ДО ПИТАННЯ ДЕФЕКТНОСТІ ОЗНАК «BITCOIN» ЯК ПЛАТІЖНОГО ЗАСОБУ В ЦИВІЛЬНОМУ ОБОРОТІ В УКРАЇНІ

Система об'єктів цивільних прав займає фундаментальне положення не тільки серед елементів цивільних правовідносин, але й посеред цивільного обороту. Постійний розвиток економічних відносин, вдосконалення системи цивільно-правових розрахунків відображають динаміку позитивного права, вказують на потребу постійної доктринальної розробки тих чи інших інститутів. Інститут грошей, а зокрема й електронних грошей чи то його видового розмаїття, як об'єктів цивільних прав – не є виключенням. Тому поява в цивільному обороті специфічної розрахункової одиниці між суб'єктами цивільно-правових відносин «bitcoin» зумовлює проблему не тільки практичного але й теоретичного характеру. Адже питання стосується численних законодавчих прогалин в ідентифікації як повноцінного та належного об'єкту цивільних прав, а відтак питання потребує з'ясування насамперед на рівні його ознак, відстеження їх дефектності.

Так, теоретична конструкція «грошової одиниці» стосується формули «грошові засоби – право вимоги – зобов'язальне право – річ – речове право» [1, с. 296].

Відповідно до ст. 32 Закону України «Про Національний банк України» грошовою одиницею України є гривня, що дорівнює 100 копійкам. В нормі наголошується, що випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання грошових сурогатів як засобу платежу забороняються. А офіційне співвідношення між гривнею та

золотом або іншими дорогоцінними металами не встановлюється. А відповідно до Додатку №1 Постанови Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» від 17.06.1992 р. № 2471-ХІІ, «bitcoin» не включено до переліку майна яке не може перебувати у власності суб'єктів цивільного права. Однак, ст. 200 КК України визначено, що ... переказ, ... електронних грошей, а так само придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту підроблених документів на переказ, платіжних карток або їх використання чи збут, а також неправомірний випуск або використання електронних грошей ... караються ... . Приміткою ж до цієї норми доповнюється, що під документами на переказ слід розуміти документ ... електронному виді, що використовується банками чи їх клієнтами для передачі доручень або інформації на переказ грошових коштів між суб'єктами переказу грошових коштів. Тобто, йдеться про ймовірне обмеження, однак, грошовими коштами «bitcoins» не визнано, тим більше вони не обслуговуються банківською системою, але являються специфічним еквівалентом правочину, договору, тощо.

Статтею 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», визначено, що кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). Грошові знаки випускаються у формі банкнот і монет, що мають зазначену на них номінальну вартість. А гривня як грошова одиниця України (гривня) є єдиним законним платіжним засобом в Україні, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів та розрахунків.

А вже в відповідно «Положення про електронні гроші в Україні» від 25.06.2008 р. № 178 визначено, що «...електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент, особами і є грошовим зобов'язанням емітента; емітент – особа, яка здійснює випуск електронних грошей ...». Випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки. А фізичні та юридичні особи, які не є банками, не мають права приймати електронні гроші в обмін на готівкові або безготівкові кошти, за винятком укладення юридичними особами договору з банком-емітентом про розповсюдження електронних грошей.

Втім, до безпосередньо ознак електронних грошей відносяться ті, які вказують що такі: визнаються одиницями вартості; виконують функцію засобів платежу; мають передплатникових характер; зберігаються на електронному чи то магнітному носії; емітуються із ціллю отримання грошових коштів в сумі, яка відповідає відповідній передплаті; забезпечують та визначають грошове зобов'язання емітента [1, с. 298].

Варто мати на увазі, що відповідно до ст. 204 ЦК України

«...правочин є правомірним, якщо його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним ...». А вже ст. 217 ЦК України закріплює положення про те, що «...недійсність окремої частини правочину не має наслідком недійсності інших його частин і правочину в цілому, якщо можна припустити, що правочин був би вчинений і без включення до нього недійсної частини ...». Тобто дефекти «розрахунку» за «bitcoin» можуть не позначатися на правочині. Разом з тим, розрахунки у цивільному праві – охоплюється приватно-парвовим регулюванням даних відносин, як підстави припинення зобов'язань. Відтак діє правило «все що не заборонено – дозволено». Натомість, НБУ розглядає «віртуальну валюту/крипто валюту» Bitcoin як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства. Крім того, під час використання «віртуальної валюти/крипто валюти» Bitcoin є фактор підвищеного ризику, пов'язаного із цією послугою, операцією або каналом постачання, зокрема анонімність операції (які можуть включати готівку), децентралізованість операції [4].

Таким чином, на підставі викладеного, можливо вказати на те, що на відмінну від ознак електронних грошей, «bitcoins» є якщо не є платіжним засобом то є розрахунковим засобом; характеризується низкою дефектних ознак, які постають – «де-юре» та «де-факто». Також вважаємо, що слід удосконалити національне законодавство та врегулювати питання на належному рівні.

Література

1. Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав: монография / И. В. Спасибо-Фатеева, В. И. Крат, О. П. Печеный и др.; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. – Харьков: Право, 2015. – 720 с.
2. Про право власності на окремі види майна: Верховна Рада України; Постанова від 17.06.1992 р. № 2471-XII [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2471-12>.
3. Про затвердження Положення про електронні гроші в Україні: Національний банк; Постанова, Положення, Повідомлення [...] від 25.06.2008 р. № 178 [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0688-08>.
4. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» [...] Національний банк; Роз'яснення від 10.11.2014 р. [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14>.
5. Цивільний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page5>.

6. Кримінальний кодекс України: Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/2341-14>.

УДК 340. 347 (043.2)

Старицька О. О., к.ю.н.,
Тихомиров Д. О., к.ю.н.,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

ЩОДО ПИТАННЯ САМОЗАХИСТУ ЯК ФОРМИ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Закріплені Конституцією України права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на інформацію про якість харчових продуктів та предметів побуту зобов'язують державу й органи місцевого самоврядування створити належні гарантії забезпечення цього права, до складу яких можна віднести і систему інституцій щодо захисту прав споживачів, які спрямовані на виконання відповідних положень законодавства [4].

Як і будь-який захист порушених прав, захист прав споживачів здійснюється у законодавчо закріпленому порядку та з урахуванням певних форм. У юридичній літературі та практиці виокремлюють дві форми захисту прав – юрисдикційну, тобто захист, що здійснюється уповноваженими органами державної влади, та неюрисдикційна – поза зверненням до таких органів. Як вдало підкреслює О.П.Письменна, юрисдикційна форма включає в себе два порядки захисту: загальний (судовий), тобто звернення до судових органів влади та спеціальний (адміністративний), що передбачає звернення до належних адміністративних державних установ [3, с. 247].

Окремо слід звернути увагу на те, що поряд із судовою формою захисту, передбаченою ст. 55 Конституції України, споживач має право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, які зобов'язані розглянути звернення і надати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [1, ст. 40].

Розкриваючи зміст неюрисдикційної форми захисту прав, варто зазначити, що основна її сутність полягає у тому, що дії громадян та організацій щодо захисту своїх порушених прав і охоронюваних законом інтересів вони здійснюють самотужки, своїми власними силами, тобто у формі самозахисту. Такого ж висновку можемо дійти здійснивши аналіз